

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

Ὅτε ἴσται κατὰ τοῦ ἐν θεοτόκῳ ἔθρῳτος
βουλόμενοι ἢ κατὰ παιδείαν καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οὐραίων. (Πλάτ. Θεάγος).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδέλφους

1884

Ε.Υ.Δ τῆς Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΪΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ 5'.

ΜΑΡΤΙΟΣ ΚΑΙ ΑΠΡΙΑΙΟΣ

ΤΕΥΧ. Ε' ΚΑΙ 5'.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ

*Τῆς ὑπὸ τῶν ἰσπερίων κρατῶν τῆς Εὐρώπης καταπολεμουμένης
Καθολικῆς Ἐκκλησίας*

Ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Διδασκαλικῷ Σολλόγῳ

τῇ 14ῃ Ἰανουαρίου 1884.

ΥΠΟ ΓΕΩΡ. Ι. ΔΕΡΒΟΥ.

(Συνέχ. ὄρα εἰς τευχ. Γ' καὶ Δ', σελ. 77).

II.

Πῶς αἱ Θεοκρατικαὶ αὗται ἀρχαὶ ὑπεστηρίχθησαν καὶ ἐξηπλώθησαν
ὑπὸ Πάπα Πίου τοῦ Θ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι ;

Πρὶν ἢ Πίος ὁ Θ' γένηται ὑπέρμυχος καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν
Θεοκρατικῶν ἀρχῶν τοῦ μεσαίωνος ἠναγκάσθη, ἅμα διαδεξάμενος
κατὰ τὸ 1846 Γρηγόριον τὸν ις' ἐν τῷ παπικῷ κράτει, νὰ φανῇ

(ΤΟΜ. 5')

ἔνεκα τῶν πολιτικῶν περιστάσεων κατ' ἀρχάς φιλελεύθερος. Τὸ παπικὸν κράτος, συνιστάμενον ἐκ τῆς Ῥώμης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῆς, διετέλει ἐπὶ Γρηγορίου ΙΓ'. ἐν οἴκτρῳ καὶ ἀξίῳ ἐλέους καταστάσει. Οἱ κληρικοὶ κατέχοντες πάντα τὰ διοικητικὰ, δικαστικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἀξιώματα κατέθλιβον τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως τῶν πολιτῶν, μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς ὡς τυφλὰ ὄργανα αὐτῶν. Ὅσοι δὲ τῶν πολιτῶν ἐνεφοροῦντο φιλελευθέρων φρονημάτων κατηγγέλλοντο ἐπὶ πολιτικοῖς ἐγκλήμασι καὶ εἴτε ἐρρίπτοντο εἰς ἐλεεινὰ καὶ ὑγρά δεσμωτήρια, ἐν οἷς διετέλουν μετ' ἐνόχων καὶ κακούργων συναγελαζόμενοι, εἴτε ἐξωρίζοντο εἰς ξένας χώρας. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐπίσημοι ἄνδρες καὶ πολλαὶ ἐπίσημοι πόλεις τοῦ παπικοῦ κράτους ἀναφερόμενοι πρὸς τὰ ἐσπέρια κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ πρὸς τὸ συμβούλιον τῶν καρδινάλιων ἐξετραγώδουν τὰ δεινὰ αὐτῶν, γράφοντες ὅτι ταῦτα θὰ παρέλθωσιν, ἔταν εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος αἱ φιλελεύθεροι ἀρχαὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ἧτοι ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἡ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων μεταξὺ κλήρου καὶ λαοῦ καὶ ὁ εὐλεύθερος συναγωνισμὸς πρὸς κατάληψιν τῶν ἀξιωμάτων ἀναλόγως τῆς προσωπικῆς ἰκανότητος ἐκάστου καὶ οὐχὶ τοῦ γένους. Τὰ ἐσπέρια κράτη τῆς Εὐρώπης συνεβούλευσαν Γρηγόριον τὸν ις'. νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸ κράτος αὐτοῦ κατὰ τὰς φιλελευθέρους ταύτας ἀρχάς· ἀλλ' οὗτος ἐκώφευεν· ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Πάπας Πίος ὁ Θ'. βλέπων τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου κράτους ἀνώμαλον καὶ πιεζόμενός πως ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ἀπεφάσισε κατ' ἀρχάς νὰ πληρώσῃ τὸ μεταξὺ κλήρου καὶ λαοῦ ἀνοιχθὲν γάσμα καὶ νὰ φανῇ φιλελεύθερος. Διὰ τοῦτο ἀπένειμε πᾶσι τοῖς ἐπὶ πολιτικοῖς ἐγκλήμασι καταγγελλομένοις καὶ καταδιωκομένοις ἀμνηστίαν, συνέστησεν ἐκ νουνεχῶν καὶ χρησίμων ἀνδρῶν μὴ κληρικῶν ἐπιτροπείας, αἵτινες ἐσχόπουν ν' ἀναθεωρήσωσι τὴν νομοθεσίαν πλήθουσαν ἀοριστιῶν, ἀβεβαιότητων καὶ ἀντιφάσεων καὶ στερουμένην ἐνότητος καὶ ἀρμονίας, καὶ νὰ διαιρέσωσι τοὺς διαφοροὺς κλάδους τῆς διοικήσεως καὶ τέλος κατήρτισεν ἐξ ἐγκρίτων πολιτῶν τῶν ἐπαρχιῶν Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας διὰ διατάξ.

ματος τῆς 19 Ἀπριλίου 1847 πρὸς ὑποστήριξιν τῶν κυβερνητικῶν ἔργων αὐτοῦ. Διὰ ταῦτα Πίος ὁ Θ΄. ἐνομίσθη μεταφροθυμότης τοῦ παπικοῦ κράτους ὑπὸ σύμπαντος τοῦ κόσμου πιστεύσαντος, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἔδρα συνδιηλλάγη μετὰ τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν τοῦ νέου πολιτισμοῦ. Ἐν Ἰταλίᾳ μάλιστα ἐξυμνήθη καὶ ὡς ἔθνικὸς ἥρωας ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν νομισάντων, ὅτι ἡγούμενος πάντος τοῦ ἔθνους αὐτῶν ἐμελλε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἐκ τοῦ πατρίου ἐδάφους καὶ ἐπιτύχῃ τῆς ποθουμένης ἔθνικῆς ἐνώσεως καὶ ἀνεξαρτησίας. Ἄλλ' αἰφνης πυκνὸν καὶ ζοφῶδες νέφος ἀθυμίας καὶ δυσαρρεσκείας κατέλαβεν αὐτοὺς κατὰ τὸ ἔτος 1848, ὅτε ὁ πάπας Πίος ἠρνήσατο νὰ συμμετάσχῃ τῆς κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐκστρατείας, ἣν γενναίως ἀνελάβετο Κάρολος ὁ Ἀλβέρτος, ὁ βασιλεὺς τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Σαρδηνίας καὶ πατὴρ τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ καὶ ἦν πάντες σχεδὸν οἱ Ἰταλοὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου ἄκρου τῆς χερσονήσου ὑπεστήριξαν. Ἴνα δ' ἀνακτήσῃται ὁ πάπας οὗτος τὰς συμπαθείας τῶν Ἰταλῶν ἐπειράθη νὰ φανῇ μᾶλλον φιλελεύθερος καὶ φιλόπατρις, δούς τὸν θεμελιώδη νόμον (statuto fondamentale), ἰδρύσας δύο βουλὰς, ὧν ἡ μὲν μία ἐξελέγετο ὑπ' αὐτοῦ, ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ καταδιώξας τοὺς Ἰησουίτας ὡς ἐχθροὺς τῆς ἔθνικῆς ἐνώσεως. Ἀλλὰ μάτην· ἐπειδὴ τὰ μὲν φιλελεύθερα αἰσθήματα αὐτοῦ δὲν ἦσαν εἰλικρινῆ, καθόσον αὐτὸς μὲν ἐδικαιοῦτο ν' ἀποφασίζῃ περὶ πολλῶν πραγμάτων μὴ διαλαμβανόμενων ἐν τῷ θεμελιώδει νόμῳ, τὸ δὲ συμβούλιον τῶν Καρδινάλιων οὐδόλως ἐπέτρεπε νὰ ψηφίζωνται ὑπὸ τῶν βουλῶν νόμοι, μὴ θεωρούμενοι καὶ μὴ ἐξεταζόμενοι ἐν προηγουμένῃ μυστικῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ· τὰ δὲ πατριωτικὰ αἰσθήματα αὐτοῦ ἦσαν φαινομενικὰ καὶ ὑποκριτικὰ, καθόσον ὁ παπισμὸς, ὡς ἡ ἱστορία αὐτοῦ διδάσκει, οὐδέποτε ἐπαύσατο καταστρέφων καὶ καταπνίγων τὸ ἔθνικὸν αἰσθημα τῶν λαῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Mamiani, ὁ ἐπιστημώτατος ὑπουργὸς τοῦ Πίου, κηδόμενος περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ μειώσῃ τὴν δύναμιν τούτου τοῦ Πάπα καὶ τῶν Καρδινάλιων ἐκείνων μὲν καθιστῶν ἀπλοῦν συνταγματικῶν

βασιλέα, τούτους δὲ ὑπὸ ἑστέρους τῶν βουλῶν καὶ τῶν ὑπουργῶν, εἰς ἃς τὰς χεῖρας ἐπεθύμει νὰ συγκεντρώσῃ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν καὶ πᾶσαν τὴν εὐθύνην. Ἐπειδὴ δὲ πάπας Πίος ὁ Θ΄. δὲν ἠδύνατο μετὰ τοιούτου ὑπουργοῦ νὰ συνεννοηθῇ ἔπαυσεν αὐτὸν καὶ μετεκαλέσατο τὸν Rossi, ἄνδρα ὑπέρμαχον τοῦ μεγάλου τοῦ Παπισμοῦ καὶ πολέμιον τῆς ἐνώσεως ὄλου τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους. Οὗτος γενόμενος ὑπουργὸς ἐνόμισεν, ὅτι δύναται νὰ καταβάλλῃ τὰς ἀντιστρατευομένας τῷ Πάπα μερίδας, δεινὴν πλανηθεὶς πλάνην, διότι, ἐνῶ εἰσήρχετο εἰς τὸ βουλευτήριον, ἐφρονεύθη δι' ἐγχειριδίου τῆ 15 Νοεμβρίου 1848. Μετὰ τοῦτο ὁ πάπας Πίος ἠναγκάσθη μετημφισμένως νὰ καταλίπῃ τὴν Ρώμην καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Gaeta, παραθαλάσσιον πόλιν τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, τῆ 24 Νοεμβρίου 1848. Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ πάπα οἱ δημοκρατικοὶ καὶ οἱ ἀναρχικοὶ ἐκήρυξαν ὡς πολίτευμα τῆς Ῥώμης τὴν Δημοκρατίαν καταργήσαντες τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ δημεύσαντες τὴν ἐν Ῥώμῃ εὑρισκομένην ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν.⁽¹⁾

Διατρέβων δὲ πάπας Πίος ὁ Θ΄. ἔτι ἐν τῇ φυγῇ ἐνεκολπώθη τοὺς πρώην ἐχθροὺς αὐτοῦ Ἰησουίτας, τοὺς ἐπιτηδαιοτάτους τούτους πολιτικούς καὶ διπλωμάτας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, οἷς ἀνέθηκε τὴν σύνταξιν ὀρησκευτικο-πολιτικοῦ προγράμματος μέλλων νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ μετὰ τὴν εἰς Ῥώμην ἐπάνοδον αὐτοῦ. Οἱ πολυμήχανοι Ἰησουίται ἐκπληροῦντες τὴν ἐντολὴν τοῦ πάπα ἐχάλκευσαν ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις αὐτῶν τὸ ὀρησκευτικο-πολιτικὸν πρόγραμμα, ἐν ᾧ ἀνεγράφοντο τὸ μὲν πᾶσαι αἱ φιλελεύθεροι ἀρχαὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ, τὸ δὲ πᾶσαι αἱ θεοκρατικαὶ ἀρχαὶ τοῦ μεσαίω-
νος περὶ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους καὶ ὑπεδεικνύοντο τὰ μέσα πρὸς ἐξόντωσιν ἐκείνων καὶ ὑποστήριξιν τούτων. Ὅτε δὲ πάπας Πίος ὁ Θ΄. βοηθούμενος ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ Αὐστρίας ἀνεκτήσατο

(1) Dollinger «Kirche, und Kirchen, Papstthum und Kirchenstaat.» München 1861 σελ. 588.... Ranke «die römischen Päpste.» dritter Band σελ. 162....

τῇ 4 Ἀπριλίου 1850 τὸν παπικὸν θρόνον καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ῥώμην, τότε ἀπεφάσισε κυρίως νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ πρόγραμμα τῶν Ἰησουϊτῶν μεταχειρισάμενος τὰ ὑπ' αὐτῶν ὑποδειχθέντα πρὸς τοῦτο μέσα.

Καὶ δὴ πρῶτον τὸν τύπον. Πίος ὁ Θ'. ἔτι ὦν ἐν τῇ φυγῇ διέταξεν εὐθὺς νὰ ἐκδοθῇ περιοδικὸν πρὸς διασκέδασιν τῶν πανταχοῦ τῆς Δύσεως διαδοθεισῶν πλανῶν περὶ θρησκείας καὶ πολιτικῆς. Οὕτω δ' ἐφάνη Ἰταλιστὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1850 κατ' ἀρχὰς ἐν Νεαπόλει, βραδύτερον ἐν Ῥώμῃ, ἔνθα μέχρι τῆς σήμερον ἐκδίδεται, τὸ περιοδικὸν «Civiltà cattolica», οὗ διευθύνται ἦσαν καὶ εἶναι μόνοι οἱ Ἰησουῖται. Ἦγώ δὲ τῶν ἰδεῶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐγένετο ἐν μὲν τῇ Γερμανίᾳ ἕτερον περιοδικὸν «der. Katholik» ἐκδιδόμενον νῦν ἐν Mainz, παραρρηνείῳ πόλει τῆς Πρωσσίας, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἡ ἐφημερὶς «l'Univers» συντασσομένη ὑπὸ τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποθανόντος ἐν Παρισίοις ἐπισήμου λαϊκοῦ Luis Veuillot. Πλὴν δὲ τῶν ἀθθεντικωτάτων τούτων ὀργάνων Πίου τοῦ Θ'. περιττὸν νομίζω νὰ μνημονεύσω πλήθους ἄλλων περιοδικῶν, συγγραμμάτων, πραγματειῶν καὶ ἐφημερίδων, ἅτινα ἐσκόπουν νὰ καταπολεμῶσι τὰς πανταχοῦ τῆς Δύσεως ὑπαρχούσας φιλελευθέρους ἀρχὰς τοῦ νέου πολιτισμοῦ καὶ νὰ διαδίδωσι τὰς ἀπολύτους θεοκρατικὰς ἀρχὰς τοῦ παπισμοῦ.

Δεύτερον τὰ μοναχικὰ τάγματα. Τὰ ὑπὸ τῶν παπῶν πανταχοῦ ἀποστελλόμενα ἄμεσα ὄργανα πρὸς κήρυξιν τῶν ἀπολύτων καὶ δεσποτικῶν ἀρχῶν αὐτῶν εἶναι τὰ μοναχικὰ τάγματα, ἰδίᾳ δὲ τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν. Κατὰ τὸ καταστατικὸν τοῦ τελευταίου τάγματος οἱ Ἰησουῖται ὑποχρεοῦνται νὰ τηρῶσιν οὐ μόνον τὰς τρεῖς εὐχὰς, τὴν πτωχείαν, τὴν ἀγνείαν καὶ τὴν ὑπακοήν, ἀλλὰ καὶ τὴν τετάρτην εὐχὴν, ἣτοι τὴν ἀφιέρωσιν αὐτῶν εἰς τὴν διηνεκῆ ὑπηρεσίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ῥωμαίων Ποντιφῆκων, τὴν στρατείαν αὐτῶν ἐπὶ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν εἰς μόνον τὸν Κύριον καὶ εἰς τὸν Ῥωμαῖον Ποντίφηκα, τὸν τοποτηρητὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς οὕτως, ὥστε ὅ,τι δῆποτε οἱ Ῥωμαῖοι Πάπαι ἐπεθύμουν ν' ἀναθέσωσιν εἰς αὐτοὺς ἀφο-

ρῶν εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν καὶ τὴν διάδοσιν τῆς πίστεως καὶ εἰς οἰασθήποτε ζωῆς τὰ πείψωσιν αὐτοὺς ὑπεχρεοῦντο οὗτοι ἀμέσως ὡς οἷόν τε τὰ ὑπακούωσιν ἄνευ οὐδεμιᾶς βραδύνσεως καὶ προσαύξεως. ⁽¹⁾ Οἱ Ἰησουῖται προσέθηκάν τὴν τετάρτην ταύτην εὐχὴν ἐν τῷ καταστατικῷ, ὅτε παρεκάλουν πᾶπαν Παῦλον τὸν Γ' νὰ ἐγκρίνη αὐτὸ, ὅπερ καὶ ἔπραξε τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1840. Συμφωνῶς πρὸς τὴν εὐχὴν ταύτην οἱ Ἰησουῖται ἀπεστέλλοντο ὑπὸ πᾶπα Πίου τοῦ Θ' πανταχοῦ τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης, ὅπως ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐκκλησιῶν καὶ κληρικῶν αὐτῆς, ἐπὶ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ἐπὶ τῶν βασιλικῶν αὐλῶν καὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.

Τρίτον τοὺς καθολικοὺς συλλόγους, τὰς ἐταιρίας καὶ τὰς συντεχνίας (Katholische Vereine, Sociétés, Associations) ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Μ. Βρετανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Πάντα δὲ ταῦτα τὸ μὲν ἰδρυθέντα, τὸ δὲ ἀναζωπυρωθέντα, τὸ δὲ ὀργανωθέντα ὑπὸ πᾶπα Πίου τοῦ Θ' συνετέλουν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ, ἀφ' οὗ θεμελιώδη εἶχον νόμον τὴν πρὸς τὸν πᾶπαν τυφλὴν ὑπακοὴν αὐτῶν. Οὕτω δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1848 ἰδρύθη ἐν Mainz τῆς Γερμανίας μέγας καθολικὸς σύλλογος κληθεὶς σύλλογος τοῦ Πίου (Pius—Verein), μεθ' οὗ στενότατα συνεδέθησαν καὶ πάντες οἱ λοιποὶ σύλλογοι τῆς Γερμανίας. Ἐνεκα δὲ τοῦ συνδέσμου τούτου ὁ σύλλογος τοῦ Πίου ἐπωνομάσθη καὶ Καθολικὸς σύλλογος τῆς Γερμανίας (Katholischer Verein Deutschlands). Κέντρον τῶν μετ' ἀλλήλων στενότατα συνδεδεμένων τούτων συλλόγων ἦσαν καὶ εἶναι μέχρι τῆς σήμερον αἱ κατ' ἔτος ἐν μεγάλαις καθολικαῖς πόλεσι γινόμεναι γενικαὶ συνελεύσεις αὐτῶν (Generalversammlungen). Οἱ σύλλογοι οὗτοι ἐφρόντιζον καὶ φροντίζουσι περὶ διασώσεως τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Δύσει, περὶ διατηρήσεως εἰρηνικῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὰ ἐσπέρια κράτη ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον τὰ δικαιώματα τοῦ Ἁγίου Πατρὸς ἐν Ῥώμῃ δὲν ἐβλάπτοντο ὑπ' αὐτῶν, περὶ δια-

(1) ¹ Orz Huber «Jesuiten—Orden» Berlin 1873 σελ. 7.

δόσεως πολιτικῶν ἐφημερίδων, διατριβῶν καὶ καθόλου καθολικῶν βιβλίων, περὶ συγκεντρώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κλήρου, περὶ ἀνακτῆσεως τῆς δημευθείσης ὑπὸ τῶν Κρατῶν ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, περὶ ἀνιδρύσεως τῶν μοναστηρίων καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων. Οἱ σύλλογοι οὗτοι περιελάμβανον καὶ περιλαμβάνουσιν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν πολλὰς ἐταιρίας ἔργων καὶ συντεχνίας τεχνιτῶν, ὧν σκοπὸς ἡ διδασκαλία καὶ ἡ προαγωγή τῶν μελῶν αὐτῶν εἰς τὴν εὐσέβειαν, ἡ παροχὴ ὠφελίμων εἰς αὐτὰ βιβλίων καὶ ἡ ὑλικὴ ὑποστήριξις αὐτῶν ἀσθενούντων ἢ ἄνευ ἐργασίας διατελούντων. Τοιαῦται ἐταιρίαι καὶ συντεχνίαι ὑπάρχουσι πολλὰ ἐν Γαλλίᾳ. Βεβαίως πρέπει νὰ θαυμάζη τις τὸν ζῆλον, ὃν οἱ Καθολικοὶ ἐπιδεικνύουσι πρὸς περίθαλψιν τῶν πτωγῶν, γηρῶν καὶ ὀρφανῶν, ὅταν οὗτος ᾖ προῖον μόνον τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης· ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ ζῆλος οὗτος πηγάζει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ πολιτικοῦ συμφέροντος πρὸς δόξαν τοῦ πάπα, διότι, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, θεμελιώδης νόμος πάντων τούτων τῶν σωματείων εἶναι ἡ τυφλὴ πρὸς τὸν πάπαν ὑπακοή.

Τούτοις προσθετέα καὶ τὰ θεολογικὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Ῥώμης (collegia) καὶ τὰ ἱερατικὰ σχολεῖα τῶν ἐπισκόπων τῆς Δύσεως (seminaria) ἰδρυθέντα ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν αἱ θεοκρατικαὶ ἀρχαὶ τοῦ παπισμοῦ ἤρξαντο καταπολεμούμεναι ὑπὸ τῶν προδρόμων τοῦ νέου πολιτισμοῦ, τὸ μὲν ὑπὸ τῶν Διαμαρτυρομένων, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ (Humanismus). Πρὸς ἀποσόβησιν δὲ τῶν ἐχθρῶν τούτων ὁ παπισμὸς ἐδεῖτο πεπαιδευμένου καὶ ἠθικῶς μεμορφωμένου κλήρου, οὗ ὅμως ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τελέως ἔσπερειτο.

Διὰ ταῦτα οἱ Ἰησουῖται, οἱ ὑπέρμαχοι καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ παπισμοῦ, ἰδρυσαν τὰ ἐν Ῥώμῃ θεολογικὰ ἐκπαιδευτήρια πρὸς μόρφωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν νέων, ἐχόντων ἡλικίαν 15—21 ἔτους καὶ καταγομένων ἐκ καθολικῶν χωρῶν, οἵτινες μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐν Ῥώμῃ σπουδῶν αὐτῶν μετέβαινον, ὡς κληρικοὶ, εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν καὶ εἰργάζοντο πρὸς καλλιέργειαν τῶν θεοκρατικῶν ἀρχῶν τοῦ παπισμοῦ ἐμπεδοῦντες καὶ ἐνισχύοντες τὴν πρὸς αὐτὰς πίστιν τῶν Καθολικῶν καὶ ἐκριζοῦντες τὰ ὑπὸ τῶν

Διαμαρτυρομένων μεταξύ αὐτῶν πεφυτευμένα ζιζάνια. Πρῶτον ἐν Ῥώμῃ θεολογικὸν ἐκπαιδευτήριον ἰδρύθη κατὰ τὸ 1551 ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἰησουϊτῶν Ἰγνατίου Λοϊόλα, κληθὲν «Collegium Romanum.» Μετὰ τοῦτο ἰδρύθη κατὰ τὸ 1552 ἐν Ῥώμῃ τὸ «Collegium Germanicum» πρὸς μόρφωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν Γερμανῶν νέων. Ὅτε βραδύτερον κατὰ τὸ 1584 ἀπεστάλησαν ἐξ Οὐγγαρίας εἰς αὐτὸ δωρεαὶ ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἐκπαιδεύωνται ἐν αὐτῷ καὶ εὐάριθμοι Οὐγγροὶ νέοι, τότε τὸ «Collegium Germanicum» ἐκλήθη ἐπὶ Γρηγορίου ΙΓ'. «Collegium Germanico—Hungaricum» ἐν ᾧ ἐμορφοῦντο καὶ ἐπαιδεύοντο Γερμανοὶ καὶ Οὐγγροὶ νέοι, μέλλοντες ν' ἀποβῶσι κληρικοὶ εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν. Κατὰ μίμησιν δὲ τοῦ τελευταίου τούτου ἐκπαιδευτηρίου ἰδρύθησαν ὑπὸ τοῦ εἰρημένου πάπα ἐν Ῥώμῃ τὸ Ἑλληνικόν, τὸ Ἀγγλικόν, τὸ Μαρωνιτικόν καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια πρὸς μόρφωσιν κληρικῶν Ἑλλήνων, Ἀγγλῶν, Μαρωνιτῶν καὶ λοιπῶν. Πάντα δὲ ταῦτα τὰ θεολογικὰ ἐκπαιδευτήρια σώζονται μέχρι σήμερον ἐν Ῥώμῃ, ἔνθα οἱ νέοι διαφόρων χωρῶν μετασχηματίζονται εἰς φανατικοὺς παπιστάς.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ θεολογικὰ ταῦτα ἐκπαιδευτήρια δὲν ἠδύναντο μόνον νὰ μορφώσωσι τοσοῦτους κληρικοὺς, ὅσων ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν πανταχοῦ τῆς Δύσεως καταπολεμουμένων θεοκρατικῶν ἀρχῶν αὐτῆς ἐδεῖτο, διὰ τοῦτο ἡ ὑπὸ τῶν παπῶν συγκληθεῖσα ἐν Τριδέντῳ οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν Λατίνων (1545—1563) διέταξεν ἐν τῇ 23ῃ συνεδρίᾳ αὐτῆς κατὰ τὸ 1563 πάντας τοὺς ἐπίσκοπους νὰ ἰδρύσωσι ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ καὶ ἐπαρχίᾳ αὐτῶν ἱερατικὰ σχολεῖα, ἐν οἷς ὄφειλον ἐπιστημονικῶς νὰ ἐκπαιδεύωνται καὶ ἠθικῶς νὰ μορφῶνται νέοι, οἵτινες γενόμενοι κληρικοὶ νὰ δύνανται καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐπιτυχῶς νὰ καταπολεμῶσι καὶ τὸ καταπεπτωκὸς ἱερατεῖον τῆς Δύσεως ν' ἀνεγείρωσι. Κατὰ τὸν ὑπὸ τῆς Συνόδου συνταχθέντα καὶ ἐπικυρωθέντα ὀργανισμὸν τῶν ἱερατικῶν σχολείων οἱ ἐπίσκοποι, ὡς ἰδρυταὶ καὶ ἔφοροι αὐτῶν, ὄφειλον νὰ δέχωνται ἐν αὐτοῖς κυρίως πτωχοὺς νέους, ἄγοντας τοῦλάχιστον τὸ 12 ἔτος τῆς ἡλικίας, καταγομένους ἐκ

νομίμου γάμου καὶ ἐφιεμένουσ ν' ἀσπαθῶσι τὸ ἱερατικὸν στάδιον. Οἱ πλούσιοι νέοι ἠδύναντο μὲν νὰ ἐκπαιδεύωνται ἐν αὐτοῖσ, ὤφειλον ὁμωσ ἰδίᾳ δαπάνῃ νὰ συντηρῶνται. Οἱ μαθηταὶ τῶν ἱερατικῶν τούτων σχολείων ὑπεχρεοῦντο νὰ λαμβάνωσι τὴν κουράν, νὰ φέρωσι πάντοτε τὸ κληρικὸν ἔνδυμα, νὰ ἐκμανθάνωσι τὴν ἱεράν Γραφήν, τὰ ἐκκλησιαστικά βιβλία, τὰς ὁμιλίαισ τῶν ἁγίων καὶ ἄλλαισ φιλολογικὰσ ὠφελίμουσ γνώσεισ καὶ ν' ἀσκῶνται εἰσ τὸ τελεῖν τὰ μυστήρια, ᾄδειν καὶ μανθάνειν τὰς ἐκκλησιαστικάσ ἀκολουθίασ καὶ τελετάσ. Οἱ δ' Ἐπίσκοποι ὤφειλον νὰ μεριμνῶσι περὶ τῆσ διδασκαλίασ καὶ συντηρήσεισ τῶν μαθητῶν, περὶ τῆσ καθ' ἑκάστην ἡμέραν φοιτήσεισ αὐτῶν εἰσ τὴν θεῖαν λειτουργίαν καὶ νὰ φροντίζωσιν, ἵνα οὔτοι καθ' ἑκάστον τοῦλάχιστον μῆνα ἐξομολογῶνται καὶ μεταλαμβάνωσι τῶν θείων μυστηρίων.⁽¹⁾

Τὰ εἰρημένα θεολογικά ἐκπαιδευτήρια (collegia) καὶ τὰ ἱερατικά σχολεία (seminaria) τοσοῦτον ὑπεστηρίχθησαν καὶ ἀνεζωπυρώθησαν ὑπὸ πάπα Πίου τοῦ Θ'. ὥστε οἱ περὶ αὐτὸν Ἰησοῦται ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἡ θεολογία ἔπρεπε ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῶν πανεπιστημίων τῶν Κρατῶν καὶ μεταφυτευθῇ εἰσ ἐκεῖνα, ἐν οἷσ καὶ μόνοισ ἐδιδάσκοντο ἡ θεολογία καὶ ἡ φιλοσοφία τῶν Σχολαστικῶν τοῦ μεσαίωνοσ καὶ μάλιστα ἡ τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκυνάτου, τοῦ λαμπροτάτου τούτου ὀργάνου τῆσ ἁγίασ Καθολικῆσ ἐπιστήμησ. Ἐπίσεισ ἰσχυρίζοντο, ὅτι μέγασ ἐπίκειται φόβοσ ν' ἀποστέλλωνται οἱ νέοι εἰσ τὰ γυμνάσια, λύκεια καὶ πανεπιστήμια τοῦ Κράτουσ, ὅπωσ μὴ τυχὸν ὁ νοῦσ καὶ ἡ καρδία αὐτῶν διαφθαρῶσιν.⁽²⁾ Ἰσχυριζόμενοι δὲ ταῦτα ἐσκόπουν βεβαίωσ ν' ἀποσπάσωσι τὰ ἱερατικά σχολεία ἀπὸ τῆσ ἐποπτείασ τῶν κυβερνήσειων ἢ τῶν πανεπι-

(1) Ὅρα «Canones et decreta sacrosancti oecumenici Concilii Tridentini.» sessio XXIII. caput XVIII.

(2) Ὅρα τὸ θεολογ. περιοδικὸν «der Katholik» ἔτοσ 1851. IV. 79. ἔτοσ 1852. VI. 399. 429. ἔτοσ 1853. VII. 344. ἔτοσ 1851. IV. 312. ἔτοσ 1862. VI. 110. πρὸλ. «Geschichte des Vatikanischen Konzils» ὑπὸ J. Friedrich. erster Band. Bonn 1877. σελ. 272—279.

στημίων, ὑφ' ἣν ταῦτα ὑπῆγοντο, καὶ νὰ διδάσκωσιν ἐν αὐτοῖς ἄνευ ἐλέγχου τὰς ὀλεθρίας καὶ καταστρεπτικὰς θεοκρατικὰς ἀρχὰς τῶν παπῶν τοῦ μεσαίωρος, δι' ὧν ἤλπιζον μορφοῦντες καὶ ἐκπαιδεύοντες θανατικούς κληρικούς νὰ καταστήσωσι τὰς γώρας τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης δούλας τῆς ἀπολύτου ἱεραρχίας. Κατὰ ταῦτα τὰ θεολογικὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Ῥώμης καὶ τὰ ἱερατικά σχολεῖα τῶν ἐπισκόπων τῆς Δύσεως ἦσαν σπουδαιότατα μέσα πρὸς πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν πάπα Πίου τοῦ Θ'.

Οὕτω λοιπὸν ὁ πάπας οὗτος μεταχειρισάμενος τὸν τύπον, τὰ μοναχικὰ τάγματα, τοὺς καθολικοὺς συλλόγους, ἑταιρίας καὶ συντεχνίας ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν, τὰ θεολογικὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Ῥώμης καὶ τὰ ἱερατικά σχολεῖα τῶν ἐπισκόπων τῆς Δύσεως, ὡς μέσα τὸ μὲν πρὸς καταπολέμησιν τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν τοῦ νέου πολιτισμοῦ, τὸ δὲ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ ἐξάπλωσιν τῶν ἀπολύτων καὶ δεσποτικῶν θεοκρατικῶν ἀρχῶν τοῦ παπισμοῦ, ἐκτίσασατο πανταχοῦ τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης πλείστους ὑπαδούς, καλουμένους Ὑπεραλπείους (Ultramontani), οἵτινες δραστηρίως εἰργάζοντο νὰ πείθωσι πάντας σχεδὸν τοὺς κληρικούς καὶ ἐπισκόπους τῆς Δύσεως, ὅπως προμαχώσι τοῦ προγράμματος αὐτῶν, νὰ προτρέπωσι τοὺς καθολικοὺς αὐτῆς ἀπρὶξ νὰ ἔχωνται αὐτῶν καὶ νὰ καθιστῶσι πάντας σχεδὸν τοὺς αὐτοκράτορας καὶ βασιλεῖς προστάτας ἢ φίλους αὐτῶν, ὡς ἐκ τῶν ἀμέσως κατωτέρω καταδεικνύεται.

Οἱ Ὑπεράλπειοι τῆς Αὐστρίας καταπολεμοῦντες τὰς ἐν τῇ γῶρᾳ αὐτῶν εἰσαχθείσας ἐκκλησιαστικὰς μεταρρυθμίσεις Ἰωσήφ τοῦ Β'. αὐτοκράτορος αὐτῆς (1780) κατώρθωσαν διὰ τῆς κατὰ τὴν 18 Αὐγούστου 1800 γενομένης ἐκκλησιαστικῆς συμβάσεως (concordatum) μεταξὺ πάπα Πίου τοῦ Θ' καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας τὰς μὲν μεταρρυθμίσεις ἐκείνου νὰ ματαιώσωσι, τὰς δὲ θεοκρατικὰς ἀρχὰς τοῦ πάπα τούτου ν' ἀνάστηλώσωσι. Κατὰ τὰς μεταρρυθμίσεις Ἰωσήφ τοῦ Β'. ἡ πολιτεία ὤφειλε νὰ ἐποπτεύῃ ἐπὶ τοῦ κλήρου, ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν σχολείων αὐτοῦ, δυναμένη νὰ καταργῇ ταῦτα, μὴ ἔχοντα ὡς σκοπὸν τὴν θρησκευ-

τικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ. Οἱ καθολικοὶ ἐπίσκοποι τῆς Αὐστρίας ὤφειλόν νά ᾤσιν ἀνεξάρτητοι, ἰθύνοντες ἐλευθέρως τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς γῶρας ταύτης καὶ μηδεμίαν σχέσιν καὶ συγγνωμίαν μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης ἔχοντες. Οὕτω δ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσήφ ἐκήρυξε τὸν τέλειον χωρισμὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς Αὐστρίας ἀπὸ τοῦ Ῥωμαίου πάπα, ἵνα μὴ οὗτος ἐπιθῆ ἑπ' αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν σύμβασιν τῆς 18 Αὐγούστου 1855 ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τῆς Αὐστρίας ἀνεκτίσαστο συνεργεῖα τῶν Ὑπεραλπειῶν πάντα τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια, ἅπερ θεῖθεν καὶ κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον εἶχεν, ὡς καὶ τὴν ἐλευθέραν σχέσιν καὶ συγγνωμίαν τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς μετὰ τοῦ Ῥωμαίου Πάπα. Ἡ ἐκκλησία τῆς Αὐστρίας διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης ἔτυχε τοῦ δικαιώματος καὶ προνομίου νά δημοσιεύῃ ἐν τῷ κράτει αὐτῆς διαταγὰς τοῦ Ῥωμαίου Ποντίφηκος ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ αὐτοκράτορος, νά διέπῃ τὴν τε ἐκκλησιαστικὴν καὶ δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, νά διορίζῃ καθολικοὺς διδασκάλους εἰς πάντα τὰ καθολικὰ σχολεῖα, νά ἐλέγξῃ καὶ ἐπικρίνῃ τὰ βιβλία καὶ ν' ἀπαγορεύῃ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα, ὅταν ὑπ' αὐτῆς ἐκρίνοντο βλαβερά. Ἡ ἐκκλησία τῆς Αὐστρίας ἔτυχε τοῦ δικαιώματος καὶ προνομίου νά διοικῇ ἐλευθέρως πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν καὶ ν' ἀσκῇ πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν (jurisdictio). Οὕτω δὲ διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης συμβάσεως τὸ Κράτος τῆς Αὐστρίας ὑπετάγη τελείως τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆς τῇ συνεργεῖα τῶν Ὑπεραλπειῶν αὐτῆς.⁽¹⁾

Οἱ Ὑπεράλπειοι τῆς Γαλλίας, ἡγουμένου τοῦ λαϊκοῦ Luis Veuillot, ἐζήτουν κυρίως διὰ τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὄργάνου αὐτῶν

(1) Ὁρα Schulte «Kirchenrecht» 1, 459 καὶ «Lehrbuch des Kirchenrechts» 1873 σελ. 175. Friedberg «die Grenzen zwischen Staat und Kirche» 1872 σελ. 493. πρὸς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Moy ἐκδιδόμενον «Archiv für Katholisches Kirchenrecht» Innsbruck Band 1. σελ. IV. ὡς καὶ τὸν Walter «Fontes» σελ. 280, ἐνθα εὐρίσκεται τὸ κείμενον τῆς ἐκκλησιαστικῆς συμβάσεως. Ἐπίσης Walter «Lehrbuch des Kirchenrechts» Bonn 1871

τοῦ Σύμπαντος (l'Universe) νὰ ἐκβάλλωσι τοῦλάχιστον ἐκ τῶν ἱερατικῶν σχολείων αὐτῆς τοὺς ἐθνικοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς καὶ ν' ἀντικαταστήσωσιν αὐτοὺς διὰ τῶν συγγραμμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἰσχυριζόμενοι ὅτι διὰ τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ (Humanismus) διεδίδετο ἡ ἀπιστία καὶ ἡ περὶ τὰ θεῖα ἀσέβεια, ἐνῶ ἐν τῷ μεσαίῳ, καθ' ὃν ἡ σπουδὴ καὶ ἡ μελέτη αὐτοῦ ἀπηγορεύετο, ἐβασίλευε πανταχοῦ ἡ πίστις καὶ ἡ εὐσέβεια. Οἱ ὑπεράλπειοι τῆς Γαλλίας ἐζήτουν ἐπίσης νὰ ἐμψυτεύσωσιν εἰς τὰς καρδίας τοῦ τε κλήρου καὶ λαοῦ τὰς θεοκρατικὰς ἀρχὰς τοῦ παπισμοῦ, ἃς οἱ ἐπίσκοποι αὐτῆς οὐδέποτε διεννοοῦντο νὰ ἐνστερνισθῶσι θέλοντες νὰ διαφυλάξωσιν ἀκραιφνῆ καὶ ἀλώβητον, ἣν παρὰ τῶν πατέρων ἔλαβον παρακαταθήκην τῶν Γαλλικανικῶν ἐλευθεριῶν, καθ' ἃς οἱ πάπαι οὔτε ἀλάθητοι, οὔτε κυβερνῆται καὶ ἰθύντορες τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, οὔτε ὑπερκείμενοι τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων ἦσαν. Ἄλλ' ὅτε οἱ Ὑπεράλπειοι κατώρθωσαν πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως νὰ σαγηνεύσωσι πολλοὺς κληρικοὺς καὶ ἐπισκόπους τῆς Γαλλίας καὶ δι' αὐτῶν νὰ συντελέσωσιν, ὅπως ἡ μὲν ἐπὶ φιλελευθέρων ἀρχῶν ἐπερειδομένη Δημοκρατία καταλυθῆ, ἡ δὲ Μοναρχία ἐν τῷ προσώπῳ Ναπολέοντος τοῦ Γ'. ἀνασυσταθῆ, τότε ἔτυχον οὐ σμικρᾶς προστασίας καὶ εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὅτῳ λοιπὸν οἱ Ὑπεράλπειοι ὑποστηριζόμενοι τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ πάπαι Πίου, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος, ἤρξαντο διαχειριζόμενοι πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Γαλλίας, καταφρονούντες τὸ κῆρυξ καὶ τὴν αὐθεντείαν τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων αὐτῆς, καταστρέφοντες τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ κλήρου αὐτῆς, καταδιώκοντες ἀναιδῶς τοὺς φιλελευθέρους ἐπισκόπους αὐτῆς καὶ καλοῦντες ἑαυτοὺς κατ' ἐξοχὴν Καθολικοὺς καὶ Ὑπεραλπέιους, ὅπως διακρίνωνται τῶν λοιπῶν Καθολικῶν. Ἴδου τί ἔγραφε τῇ 2

σελ. 114. σημ. 12. 13. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη σύμβασις, συνιστάμενη ἐκ 36 ἀρθρῶν ἐδημοσιεύθη ὡς νόμος τοῦ Κράτους ἐπικυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας τῇ 5 Νοεμβρίου 1855.

Φεβρουαρίου 1853 ἐν τινὶ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ περὶ τοῦ Σύμπαντος (l'Univers), τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὄργανου τῶν Ὑπεραλπειῶν, ὁ Guibert ἐπίσκοπος Viviers ἐν Γαλλίᾳ· «αὕτη ἡ ἐφημερίς ἐγένετο τὸ κέντρον καὶ τὸ ὄργανον μερίδος, ἣτις ἐνεκα τῶν ὑπερβολῶν καὶ ὑβρεῶν αὐτῆς ἐπῆνεγκεν ἤδη πολλὰ κακὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ, ἂν οὕτως ἐξακολουθῇ, θὰ ἐπιφέρῃ ἔτι μείζονας κινδύνους. Τὸ πρῶτον κακὸν τῶν ἀνθρώπων τούτων ἦτο ὅτι χωρισθέντες ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐκάλουν ἑαυτοὺς Καθολικὴν μερίδα, ἀναρμόστως οὕτω χαρακτηριζόμενοι, ἐπειδὴ οὐδεμία μερίς ἐπιτρέπεται νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Οἱ τοιοῦτοι ποιοῦσι μᾶλλον σχίσμα. Ἐπίσης δ' ἐκάλουν ἑαυτοὺς καὶ κατ' ἐξοχὴν Καθολικοὺς, ὅπερ ἔδει νὰ δείξῃ, ὅτι εἶναι χρηστότεροι, πιστότεροι καὶ θαρραλεώτεροι τῶν ἄλλων καὶ, ἵνα ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνωνται, ἐκάλουν ἑαυτοὺς Ὑπεραλπειοὺς. Οἱ τοιοῦτοι ἤθελον μάλιστα ν' ἀποτελέσωσι μικρὰν ἐκκλησίαν ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ταῦτα δ' ἐτόλμησαν νὰ πράξωσιν ἄνθρωποι λαϊκοὶ (οἷος ὁ L. Veuillot), οἵτινες κατετάραξαν τὰς δικαιοδοσίας καὶ ἐνέσπειραν τὸ πνεῦμα τοῦ διαμερισμοῦ καὶ τῆς ἐριδος. Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκτὸς τῆς ὑπ' αὐτῶν σχηματισθείσης σταυροφορίας κατὰ τῶν ἐπισκόπων ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν ἐθνικῶν κλασσικῶν συγγραφέων τοσοῦτον ἐμπαθεῖς κατέστησαν, ὥστε οὐδαμῶς παύονται ἀφρόνως καὶ καθ' ὑπερβολὴν χωρίζοντες τοὺς χριστιανοὺς εἰς Γαλλικανοὺς (Gallicanismus) καὶ εἰς Ὑπεραλπειοὺς (Ultramontanismus). Ἐν γένει οὐδὲν ἰσοφαρίζει πρὸς τὴν ἀδιακρισίαν, ἀναρμοσίαν καὶ τραχύτητα τῆς γλώσσης αὐτῶν. Οὐδὲν γινώσκουσι περὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, καθ' ἐκάστην σχεδὸν ὀργίζονται, εἰρωνεύονται, σαρκάζουσι, προκαλοῦσι καὶ παροξύνουσι. Ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ ἐξευτελίξωσι τοὺς ἐναντίους αὐτῶν εἶναι πανταχοῦ φανερός.» (1)

Ἐνεκα δὲ τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῆς ἀτασθαλοῦ γλώσσης ἀφωρίσθη ἡ ἐφημερίς Σύμπαν (l'Univers) τῇ 17 Φεβρουαρίου 1853 ὑπὸ

(1) Guibert «Lettre circulaire au sujet du Journal l'Univers» παρὰ J. Friedrich αὐτόθι σελ. 160—σελ. 157.

τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων Sibour καὶ ὑπ' ἄλλων ἐπισκόπων τῆς Γαλλίας. Ἄλλ' ὁ πάπας Πίος ὁ Θ'. μὴ ἀνεχόμενος τὸν ἀφορισμὸν τοῦ σπουδαιοτάτου ὄργάνου αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἔπεμψε τῇ 21 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγκύκλιον πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐπισκόπους αὐτῆς, ἐν ᾗ ἐπικυροῖ καὶ ἐγκρίνει ῥητῶς τὰς διδασκαλίας τῶν Ὑπεραλπειῶν, Vuillot καὶ ἄλλων, νουθετεῖ τοὺς ἐπισκόπους οὐ μόνον νὰ στηρίζωσιν αὐτοὺς διαμαχομένους πρὸς τὰς φιλελευθέρους ἀρχὰς τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ σφοδρότερον εἰς τοῦτο νὰ παροξύνωσι. Εἶτα δὲ μέμφεται τὸν ἀρχιεπίσκοπον Sibour καὶ ἄλλους ἐπισκόπους ὅτι δὲν προσηνέχθησαν πατρικῶς καὶ φρονίμως πρὸς αὐτούς. Ὁ δὲ Vuillot πορευθεὶς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς τὴν Ῥώμην ἠύλογηθή ὑπὸ τοῦ ἀγίου πατρὸς Πίου, οὗ καὶ τὴν διαβεβαίωσιν ἔλαβεν, ὅτι εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν πορείαν τοῦ Σύμπαντος. Ὁ Luis Vuillot ἀπέθανε κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1883, ἄγων τὸ 80ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀπλοῦς ὢν ἀντιγραφεὺς κατ' ἀρχὰς ἐν τινι συμβολαιογραφείῳ τῶν Παρισίων εἶχε κατορθώσει νὰ γένηται ἀρχισυντάκτης τοῦ Σύμπαντος (l'Univers) καὶ ἀρχηγὸς τῶν Ὑπεραλπειῶν τῆς Γαλλίας, ἀσκῶν, ὡς εἶδομεν, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων αὐτῆς.⁽¹⁾

Ἔργον τῶν Ὑπεραλπειῶν εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὸ 1851 γενομένη ἐκκλησιαστικὴ σύμβασις (concordatum) μεταξὺ πάπα Πίου τοῦ Θ' καὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ Κράτους, δι' ἧς ἐπῆλθεν ἡ διευθέτησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων. Κατὰ δὲ τὸ 1859 προσετέθη τῇ συμβάσει ταύτῃ καὶ ἑτέρα νέα σύμβασις, ἐπαυξήσασα τὰ προνόμια τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰσπανίας. Μέγιστον δὲ πάντων εἶχεν ἡ ἐκκλησία αὕτη τὸ τῆς ἐποπτείας καὶ διευθύνσεως τῆς παιδείας. Ἀλλὰ τὰ προνόμια ταῦτα οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἐχαλαρώθησαν ἔνεκα τῶν ἐσωτερικῶν ἐπαναστατικῶν περισπασμῶν τῆς χώρας ταύτης.⁽²⁾

(1) Friedrich αὐτόθι σελ. 162. Allgemeine Zeitung τοῦ Μονάχου 11 Ἀπριλ. 1883. σ. 1463. Moniteur de Rome 21 Ἰουν. 1883.

(2) Hüffer «das spanische concordat vom 16 März 1851

Οὐχ ἤττον αἱ ἀρχαὶ τῶν Ὑπεράλπειων ἰσχυρον καὶ ἐν Γερμανίᾳ οὐ μόνον τῇ Καθολικῇ, ὡς ἐν Βαυαρίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν Διαμαρτυρομένων, ὡς ἐν Πρωσσίᾳ, Βυρτεμβέργῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν τῇ Βαυαρίᾳ οὖτως αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν διεμάχοντο καὶ πρὸς τὰς φιλελευθέρους ἀρχὰς πολλῶν καθολικῶν θεολόγων καὶ κληρικῶν, οἵτινες ὑπὸ ἱστορικῶν ὁδηγούμενοι μελετῶν κατεπολέμουν τὰς ἀπολύτους θεοκρατικὰς ἀρχὰς τοῦ παπισμοῦ, ὡς στηριζομένας ἐπὶ ψευδεπιγράφων βιβλίων· διὸ καὶ σφόδρα ἐμισοῦντο ὑπὸ τῶν Ὑπεράλπειων. Ὅτι δ' οὕτως εἶχε καταδεικνύει τὸ ἀκόλουθον γεγονός· ὅτε ὁ διάστημα καθολικὸς θεολόγος καὶ κληρικὸς Dollinger ὑπεστήριζεν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ, τῇ γενομένῃ κατὰ τὸ 1861 ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ᾠδείου τοῦ Μονάρχου, ὅτι ἡ κοσμικὴ ἐξουσία πάπα Πίου τοῦ Θ'. δύναται νὰ καταλυθῇ, ἐπειδὴ ὁ σύνδεσμος τῆς κοσμικῆς μετὰ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας ἔνεκα τῶν περιστάσεων δὲν ἦτο πλέον στοιχεῖον ἰσχύος, ἀλλ' ἀδυναμίας, τότε ὁ παριστάμενος πρεσβευτῆς (Nuntius) τοῦ πάπα καταλιπὼν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁμιλίας τὴν αἰθουσαν ἐπιδεικτικῶς ἀνεχώρησεν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἐθεωρεῖτο ὁ Dollinger ὑπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ αἵρετικὸς. ⁽²⁾ Οἱ δὲ Ὑπεράλπειοι τῆς Πρωσσίας ἤχμαζον ἀπὸ τοῦ 1848—1871, ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ συγκοινωνῶσιν ἀκωλύτως μετὰ τοῦ Ῥωμαίου Ποντίφηκος, νὰ διοικῶσιν ἐλευθέρως τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, νὰ ἰδρῦσι πανταχοῦ ἱερατικὰ σχολεῖα καὶ νὰ ἐποπτεύωσιν ἐπὶ τῶν θεολογικῶν σχολῶν, γυμνασίων καὶ διδασκαλείων, ἅτινα πρὸς ἐκπαίδευσιν καθολικῶν νέων ἐγρησόμευον. ⁽¹⁾ Οἱ Ὑπεράλπειοι ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Βυρτεμβέρ-

und die übereinkunft vom 25 November 1859» im Archiv für Katholisches Kirchenrecht Band 7 σελ. 364.

(2) Dollinger «Kirche und Kirchen, Papstthum und Kirchenstaat» München 1861. σελ. 663—684. πρβλ. Friedrich αὐτόθι σελ. 280—282.

(1) Kurz «Lehrbuch der kirchengeshichte» 2 Band σελ. 370. Mitau 1874. Walter «Lehrbuch des kircheurechts.» Bonn 1871. σελ. 113.

γης, κατορθώσαντες νὰ συναρθῆ μεταξὺ τοῦ βασιλέως αὐτῆς καὶ πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἐκκλησιαστικὴ σύμβασις (concordatum) κατὰ τὴν 8 Ἀπριλίου 1857, ἥτις ὑπὸ μὲν τοῦ πάπα ἐδημοσιεύθη τῆ 22 Ἰουλίου, ὑπὸ δὲ τοῦ βασιλέως τῆ 21 Δεκεμβρίου 1857 ὡς νόμος τοῦ κράτους. ⁽¹⁾

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, τὰ ἐσπέρια κράτη τῆς Εὐρώπης ἐποιήθη ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ περὶ πολλοῦ τὴν φιλίαν τοῦ παπισμοῦ καὶ συνῆπτον μετ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὰς συμβάσεις, διότι ὁ παπισμὸς, ἔχων ἐν τῇ Δύσει καθολικοὺς ὑπηκόους, ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν παγίωσιν τοῦ καθεστῶτος πολιτεύματος αὐτῶν, τοῦ κινδυνεύοντος ν' ἀνατραπῆ ὑπὸ τῆς ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1848 ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως τῶν ἀναρχικῶν, ἥτις εἶχεν ἐκπέμψῃ τοὺς σπινθηρας αὐτῆς ἀνά σύμπασαν τὴν Ἑσπερίαν. Ὡς ἀντάλλαγμα δὲ τῆς παρεχομένης ταύτης βοηθείας ἐλάμβανεν ὁ παπισμὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην προνόμια, ἅπερ αἱ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κρατῶν συμβάσεις ὄριζον. Κατὰ τὰ προνόμια ταῦτα ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐν Ἑσπερίᾳ, ἢ ὑπὸ τῶν Ὑπεραλπειῶν μετασχηματισθεῖσα εἰς παπικὴν Ἐκκλησίαν, ἐδικαιοῦτο ἀπ' εὐθείας νὰ συγκοινωνῆ μετὰ τοῦ Ῥωμαίου Ποντίφηκος, νὰ λαμβάνῃ διαταγὰς, νὰ ἰθύνῃ τὰ τῆς παιδείας, νὰ ἰδρῦῃ σχολεῖα, μὴ ὑπαγόμενα ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Κράτους, ν' ἀφορίζῃ βιβλία, θεωρούμενα βλαβερά, νὰ διαθέτῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὰς περιουσίας καὶ δωρεὰς τὰς ἀνηκούσας εἰς μοναστήρια καὶ καθόλου νὰ ἐνεργῆ ἐντὸς τοῦ Κράτους ὡς ἀνεξάρτητος, ἐλευθέρα καὶ ἀνεξέλεγκτος ἐξουσία.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι, ἐν ᾧ αἱ ἀπόλυτοι καὶ δεσποτικαὶ ἀρχαὶ πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἐν τῇ διαμάχῃ αὐτῶν πρὸς τὰς φιλελευθέρους ἀρχὰς τοῦ νέου πολιτισμοῦ ἔτυχον προστασίας ἢ φιλίας ἔνεκα τῶν περιστάσεων ἐν πᾶσι τοῖς εἰρημένοις κράτεσιν, ἐν τῷ κράτει ὁμως τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Σαρδηνίας ἤρξαντο

(1) Περὶ τῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ Βυρτεμβέργης καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας ὄρα Schulte «Kirchenrecht» I. 500—502.

κυρίως ἀπὸ τοῦ 1850 κατὰπολεμούμεναι. Τὸ δὲ πρᾶγμα εἶναι εὐεξήγητον. Ἡ Αὐστρία ἐπιδρώσα ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἰταλίας ἐδέσποζεν αὐτῆς, διότι εἶχεν ἐν αὐτῇ καὶ ἰσχυρὸν σύμμαχον τὸν κληρον πάπα Πίου. Ὅτε δ' ὁ βασιλεὺς τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Σαρδηνίας Βίκτωρ Ἐμμανουήλ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς ἐνώσεως πάντων τῶν Ἰταλῶν εἰς ἓν Ἔθνος, τότε, ὅπως καταστρέψωσι τὴν ἐπίδρασιν τῆς Αὐστρίας ἐπὶ τῶν ἰταλικῶν πραγμάτων, ὤφειλον νὰ καταπολεμήσωσιν ἐν τῷ κράτει αὐτῶν τὰς ἀρχὰς τοῦ ἰσχυροῦ συμμάχου αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἀφῆρεσαν ἀπὸ τῶν κληρικῶν οὐ μόνον τὸ μονοπώλιον τῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, περιώρισαν τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, ἔθηκον ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ φρουρὰν τῶν νόμων τοὺς μὴ Καθολικοὺς καὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου. Εἰς τὸ βαρὺ καὶ ἐπίμοχθον τοῦτο ἔργον συνετέλεσε τὰ μέγιστα ὁ ὑπουργὸς τοῦ βασιλέως τούτου ὁ Camillo Cavour. Οὕτω δὲ τὸ Πεδεμόντιον ἐπισπασάμενον τὰς συμπαθείας πάντων τῶν Ἰταλῶν ἐγένετο οἰονεὶ ἄσισ συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, πρὸς ἣν οὗτοι μετὰ σπουδῆς προσέτρεχον πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ καμᾶτου τῆς ἀπολυταρχίας καὶ τοῦ δεσποτισμοῦ τοῦ παπισμοῦ.

Πάπας Πίος ὁ Θ'. βουλόμενος κυρίως τὴν ὠραίαν ταύτην ἄσιν νὰ καταστρέψῃ ἐκήρυξε τῇ συναινέσει πολλῶν ἐπισκόπων τῇ 8 Δεκεμβρίου 1854 τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου συλλήψεως, καθ' ἃ ἡ μακαριωτάτη Παρθένος Μαρία ἄθικτος ἐτηρήθη ἀπὸ παντός σπίλου τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, πεποιθὼς ὅτι ἡ Παρθένος δεομένη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ θέλει καταβάλλει τὰς ἀρχὰς τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ὡς ἄλλοτε δεηθεῖσα κατέβαλε καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον τὰ αἰρετικὰ συστήματα. Ἐκ τῆς ἀνακηρύξεως δὲ τῆς δόγματος τούτου καταφαίνεται ἡ ταπεινώσις καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς τῶν ἐπισκόπων τῆς Δύσεως, οἵτινες παρέδωκαν πάπα Πίῳ τῷ Θ'. πᾶσαν τὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν αὐτῶν· διότι, ὡς γνωστὸν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, πάντες οἱ ἐπίσκοποι συνερχόμενοι ἐν οἰκουμενικαῖς συνόδοις ἐδικαιοῦντο νὰ κηρύττωσι καὶ ἐκδίδωσι δόγματα, οὐχὶ δὲ εἰς ἐπίσκοπος, ὡς οὗτος ὁ πάπας ἔπραξεν. Οἱ

ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως παραδεξάμενοι τὸ δόγμα τοῦτο κατέδειξαν, ὅτι ὁ πάπας εἶναι ἀπόλυτος μονάρχης, μὴ δυνάμενος νὰ πλανηθῆ ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς πίστεως, ἐπομένως ἀνεγνώρισαν αὐτῷ τὸ ἀλάθητον καὶ ἀναμάρτητον. Οὕτω λ. χ. οἱ ἐπίσκοποι τῆς Γαλλίας παραδεξάμενοι τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου ἐκήρυττον, ὅτι «ὁ πάπας μόνος εἶναι ὁ ἀλάθητος διδάσκαλος τῆς πίστεως, ἔχει τὸ κῦρος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ μάλιστα τὸ κῦρος τοῦ Θεοῦ, ἀνοίγει οὐχὶ ἀπλῶς τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ συναναστρέφεται οἰκογενειακῶς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ γινώσκει τοὺς κρυπτοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ.»⁽¹⁾ Οὐδὲν ἄλλο νῦν ὑπελείπετο ἢ νὰ συνέλθωσιν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως εἰς σύνοδον καὶ ἐκδώσωσιν ἀπόφασιν, καθ' ἣν μόνος ὁ πάπας ἔμελλε νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν ἀλάθητα δόγματα πίστεως καὶ ἠθῶν, ἥτοι νὰ κηρυχθῆ ἀλάθητος καὶ ἀναμάρτητος. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐπόθουν οἱ Ἰησουῖται καὶ οἱ Ὑπεράλπειοι, καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν λόγων τοῦ Ἰησουῖτου Schrader· «ὁ πάπας ὥρισε» γράφει οὗτος «τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου ἀντεξουσίως καὶ ἐξ ἰδίας τελείας δυνάμεως ἄνευ συνδρομῆς συνόδου. Τὸ δ' ἀντεξουσίως ὀρίζειν δόγμα τι ἐγκλείει ταῦτοχρόνως οὐχὶ μὲν ῥητῶς καὶ κατὰ τύπον, ἀλλ' ὁμῶς ἀναμφιβόλως καὶ πράγματι ἐτέραν δογματικὴν ἀπόφασιν, δηλαδὴ δέον νὰ λυθῆ τὸ ζήτημα, ἂν ὁ πάπας ἐν τοῖς πράγμασι τῆς πίστεως ἦναι ἀλάθητος ὡς πρόσωπον ἢ ἂν ἦναι ἀλάθητος προεδρεύων συνόδου τινός. Πίος ὁ Θ'. ὥρισε διὰ τῆς πράξεως τῆς 8 Δεκεμβρίου 1854 τὸ ἀλάθητον τοῦ πάπα οὐχὶ μὲν θεωρητικῶς, ἀλλὰ πρακτικῶς.»⁽²⁾ Ὁ πόθος αὐτῶν ἐπληρώθη, ὡς κατωτέρω ὀψόμεθα, ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Βατικανοῦ, ἐν ἣ ὁ πάπας ἐκηρύχθη ἀλάθητος, ὡς πρόσωπον, καθήμενος ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ καθέδρᾳ αὐτοῦ καὶ ἐκδίδων δόγματα πίστεως καὶ ἠθικῆς. Οὕτω δὲ καὶ τὸ δόγμα τῆς Ἀσπίλου θεωρεῖται ὡς ἐν τῶν μέσων, δι' ὧν πάπας Πίος ὁ Θ'. ἐπειράθη νὰ καταπολεμήσῃ τὰς φιλελευθέρους

(1) I. Friedrich αὐτ. σελ. 163.

(2) Ἀὐτόθι σελ. 291.

ἀρχάς τοῦ νέου πολιτισμοῦ καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ ἐξαπλώσῃ τὰς θεοκρατικὰς ἀρχάς τοῦ παπισμοῦ.

Εἰ καὶ ἀνεκηρύχθη τὸ δόγμα τοῦτο, αἱ φιλελεύθεροι ὁμῶς ἀρχαὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ οὐκ ἐπαύσαντο διαδιδόμεναι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν καὶ καθόλου ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑσπερίαν. Καὶ αὐταὶ αἱ ἐπαρχίαι πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἐμφορηθεῖσαι τοῦ πνεύματος τῶν ἀρχῶν τούτων ἀπέβαλον τὸν δεσποτικὸν ζυγὸν αὐτοῦ καὶ προσηρτήθησαν κατὰ τὸ 1860 μετὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Σαρδηνίας. Μόνη δ' ἡ Ῥώμη καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς ὑπελείφθησαν αὐτῷ. Διὰ ταῦτα ὀργισθεὶς ὁ πάπας οὗτος ἀντεπεξῆλθεν ἐπισήμως ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ καὶ τῷ συλλάβῳ αὐτοῦ ὡς πολέμιος τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν τοῦ νέου πολιτισμοῦ καὶ ὡς ὑπερμαχος τῶν θεοκρατικῶν ἀρχῶν τοῦ παπισμοῦ, μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς πᾶ τέως ὑπ' αὐτοῦ διατεθειμένα μέσα πρὸς καταπολέμησιν ἐκείνων καὶ ὑποστήριξιν καὶ ἐξάπλωσιν τούτων. ⁽¹⁾

Ὁ Πίος γράφει ἐν μὲν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ (epistola encyclica), ὅτι οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ πάπαι, ἔχοντες παρὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου τὴν ἐξουσίαν νὰ μεριμνῶσι καὶ φροντίζωσι περὶ τῆς σωτηρίας τῆς καθολικῆς θρη-

(1) Ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολῇ (epistola encyclica) καὶ ὁ σύλλαβος (sullabus) εὑρίσκονται λατινιστὶ ἐν τῷ συγγράμματι «stimmen aus Maria—Laach» erster Band 1869. Ὁ σύλλαβος παράρτημα ὦν τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς καὶ διαιρούμενος εἰς §§ X οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κατάλογος, ἐν ᾧ καταγράφονται 80 αἰρετικαὶ καὶ πεπλανημέναι θέσεις, ἃς πάπας Πίος ὁ Θ'. κατακρίνας καὶ καταναθεματίσας εἰς διαφόρους ἐποχὰς ἀνεδημοσίευσεν τῇ 8 Δεκεμβρίου 1864 καὶ ἀπέστειλε μετὰ τῆς εἰρημένης ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς πρὸς πάντας τοὺς Πατριάρχας, Μητροπολίτας, Ἀρχιεπισκόπους καὶ Ἐπισκόπους, τοὺς τῇ Ἀποστολικῇ Ἐδρᾷ τῆς Ῥώμης κοινωνοῦντας. Ὁ σύλλαβος εὑρίσκεται λατινιστὶ καὶ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Friedberg «Zum ersten vaticanischen Concil.» Tübingen 1872. σελ. 898. Μετεφράσθη δ' ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ ὑπὸ τινος Γρηγορίου ἱεροδιακόνου Ἱεροσυλυμίτου, ὄρα Εὐαγγ. κήρ. Κοντογόνου ἔτος Β'. μῆνας Μάιον καὶ Ἰούνιον 1870.

σκείας, ὑπερεμῶν πάντοτε αὐτῆς καὶ διὰ σοφῶν ἐγκυκλίων καὶ διατάξεων κατεπολέμουν καὶ κατεδίκαζον πάσας τὰς αἰρετικὰς καὶ πεπλανημένας γνώμας καὶ ἀρχάς, αἵτινες ἀρδῆν ὑπέσκαπτον τὰ θεμέλια αὐτῆς, διέφθειρον τὸν τε νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν πιστῶν τέκνων αὐτῆς, ἀπεπλάνων καὶ ἀπέσπων αὐτὰ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἦτοι ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Καθολικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι τοῖς ἱγνεσι τούτων ἐπόμενος καὶ αὐτὸς ὑπερμαχεῖ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀποκηρύσσει, προγράφει, καταδικάζει πάσας τὰς αἰρετικὰς γνώμας καὶ ἀρχάς, αἵτινες διαφθείρουσι τὰς οἰκογενείας καὶ χωρίζουσιν αὐτὰς ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ παραγγέλλει ὅπως αἱ μνημονευόμενα ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ αἰρετικὰι γνώμαι καὶ ἀρχαὶ θεωρῶνται ἀπολύτως ὑπὸ πάντων τῶν τέκνων τῆς ἐκκλησίας ἀποκεκηρυγμένα, προγεγραμμένα καὶ καταδικασμένα. Τοιαῦτα δ' εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως, ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκείας καὶ λατρείας, ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου. Πάνυ καλῶς ἐκλήθη, γράφει ὁ Πίος ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Γρηγορίου τοῦ ΙΓ'. μωρὸς καὶ ἀνόητος (deliramentum) ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι «ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ λατρείας εἶναι ἴδιον δικαίωμα ἐκάστου ἀνθρώπου, ὅπερ δέον ἐν πάσῃ καλῶς κατηρτισμένῃ κοινωνίᾳ διὰ νόμου νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ ὀρισθῇ καὶ οἱ πολῖται ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὦσιν ἐντελῶς ἐλεύθεροι ὑπὸ μηδεμιᾶς περιοριζόμενοι εἴτε ἐκκλησιαστικῆς εἴτε πολιτικῆς ἀυθεντείας καὶ νὰ δύνανται καὶ διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ τύπου καὶ δι' ἄλλου τρόπου δημοσίᾳ καὶ ἀπροκαλύπτως νὰ κηρύττωσι τὰ παντοῖα φρονήματα αὐτῶν.» Ὁ αὐτὸς πάπας Πίος ὁ Θ'. γράφει, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐλευθερία οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐλευθερία ὀλέθρου (libertas perditionis). Περὶ δὲ τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Κράτος λέγει ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ τάδε· οἱ κήρυκες τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν τοῦ νέου πολιτισμοῦ οὐδαμῶς αἰσχύνονται ἰσχυρίζόμενοι, ὅτι «ἡ κοινωνία τοῦ οἴκου ἢ ἡ οἰκογένεια ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ καταγωγὴν αὐτῆς μόνον ἐκ τοῦ δικαίου τοῦ Κράτους καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἐκ τοῦ νόμου τοῦ Κράτους ἀπορρέουσι καὶ ἐξαρτῶνται πάντα τὰ δι-

καιώματα τῶν γονέων ἐπὶ τῶν τέκνων, ἰδίως δὲ τὸ δικαίωμα τῆς μερίμνης περὶ τῆς ἐκπαίδευσεως καὶ ἀνατροφῆς αὐτῶν.» Οἱ τοιοῦτοι οὐδαμῶς ἀσχύρονται ἰσχυριζόμενοι, ὅτι «οἱ νόμοι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὑπογρεωτικοὶ ἐν συνειδήσει μόνον, ὅταν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας δημοσιεύονται. Αἱ ἀποφάσεις καὶ τὰ διατάγματα τῶν Ῥωμαίων Ποντιφῆκων, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἐκκλησίαν, δέονται τῆς καθαγιατέως καὶ παραδοχῆς ἢ τοῦλάχιστον τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Ἡ Ἐκκλησία οὐδὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κολάζῃ διὰ σωματικῶν ποινῶν (pœnis temporalibus) τοὺς παραβάτας τῶν νόμων αὐτῆς.»

Ἐν δὲ τῷ περιβοήτῳ συλλάβῳ γράφει ὁ αὐτὸς πάπας περὶ τῆς καθολικῆς θρησκείας τάδε· ἡ θρησκεία αὕτη πρέπει νὰ ἦναι ἡ μόνη τῶν Κρατῶν θρησκεία, πᾶσαι δ' αἱ λοιπαὶ θρησκείαι ν' ἀποκλείωνται, ἡ λατρεία αὐτῶν νὰ ἐμποδιζῆται, τὸ ἐλευθέρως ἐκφράζειν τὰ φρονήματα καὶ διανοήματα νὰ μὴ συγχωρῆται. Διὰ τοῦτο ἀναθεματίζονται ὑπὸ τοῦ πάπα τούτου οἱ ἰσχυριζόμενοι· «ὅτι ἡ καθολικὴ θρησκεία δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἡ μόνη τοῦ Κράτους θρησκεία, ἀποκλειομένων παστῶν τῶν ἄλλων θρησκειῶν· ὅτι ἀξία ἐπαίνου εἶναι ἡ διάταξις, καθ' ἣν εἰς τινὰς χριστιανικὰς καθολικὰς χώρας διὰ νόμου καθιερώθη, ἵνα εἰς τοὺς ἐκεῖσε ἀποδημοῦντας ἐπιτρέπηται νὰ ἐξασκῶσι δημοσίως τὴν λατρείαν αὐτῶν· ὅτι ψευδὲς εἶναι, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία ἐκάστης λατρείας καὶ τὸ εἰς πάντας χορηγηθὲν πλῆρες δικαίωμα νὰ ἐκφράζωνται δημοσίως καὶ ἀπροκαλύπτως πᾶσαν ἀρεστὴν γνώμην συντελοῦσι νὰ διαφθείρῳσιν εὐκολώτερον τὰ ἦθη καὶ τὰς ψυχὰς καὶ νὰ διαδίδωσι τὸν λοιμὸν τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας· ὅτι ὁ Ῥωμαῖος Ποντιφῆξ δύναται καὶ ὀφείλει νὰ συνδιαλλάττηται καὶ νὰ συμμορφῶται μετὰ τῆς προόδου, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ.»⁽¹⁾ Ἡ δ' Ἐκκλησία, γράφει ὁ Πῖος, πρέπει νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος καὶ ἐλευθέρᾳ ἐξουσίᾳ δυναμένη καὶ νόμους νὰ κηρύττῃ καὶ ἐκδίδῃ ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Κράτους καὶ σωματικὰς ποινὰς νὰ

(1) Ὅρα τὰς θέσεις τοῦ συλλάβου 77—80.

νά ἐπιβάλλη εἰς τοὺς παραβάτας αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἀναθεματίζονται οἱ ἰσχυριζόμενοι «ὅτι τὸ Κράτος δικαιούται νὰ ὀρίξη τὰ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων αὕτη δύναται νὰ ἐξασκῇ αὐτά· ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία δὲν δικαιούται νὰ ἐξασκῇ τὴν αὐθεντεῖαν αὐτῆς ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ τῆς συγκαταθέσεως τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς· ὅτι ἡ Ἐκκλησία οὐδεμίαν ἔχει ἐξουσίαν νὰ μεταχειρισθῇ βίαν, οὐδ' ἔχει ἄμεσον ἢ ἔμμεσον κοσμικὴν ἐξουσίαν καὶ ὅτι οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐκκλησίας δὲν δύνανται ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Κράτους νὰ δημοσιεύωσι καὶ αὐτὰς τὰς ἀποστολικὰς ἐπιστολάς τοῦ πάπα.»⁽¹⁾

ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δὲ πάπα ἀναθεματίζονται καὶ οἱ ἐξενεγκόντες τὰς ἀκολούθους γνώμας περὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἤτοι ὅτι τὸ Κράτος, ὡς ὄν ἡ ἀρχὴ καὶ πηγὴ πάντων τῶν δικαιωμάτων, κέκτηται ἀπεριόριστα δικαιώματα· ὅτι ἐν τῇ συγκρούσει τῶν νόμων ἑκατέρας τῶν ἐξουσιῶν ὑπερισχύει τὸ πολιτικὸν δίκαιον· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δύναται νὰ καταργήσῃ τὰς μεταξὺ τῶν παπῶν καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν συναπτομένας ἐκκλησιαστικὰς συμβάσεις (concordata)· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δύναται νὰ ἐξελέγγῃ τὰς κατηγήσεις καὶ διδασκαλίας, ἃς οἱ ποιμένες τῆς ἐκκλησίας διδάσκουσι τοὺς ἑαυτῶν πιστούς· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ὀφείλει νὰ διέπῃ τὰ δημόσια σχολεῖα καὶ οὐδεμίαν ἑτέρα ἐξουσία δικαιούται ν' ἀναμιγνύηται εἰς αὐτά· ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῶν ἱερατικῶν σχολείων δεόν νὰ ὑποβάλληται εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν καὶ ἔγκρισιν· ὅτι πᾶσα ἐποπτεία, διεύθυνσις καὶ ἀνάμιξις τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰ κατώτερα καὶ ἀνώτερα σχολεῖα πρέπει νὰ παύσῃται, διότι μόνον τὸ Κράτος δικαιούται ταῦτα νὰ πράξῃ· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δύναται ν' ἀπαγορεύῃ τὴν ἐλευθέραν συγκωνίαν τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Ῥωμαίου πάπα· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δύναται νὰ προτείνῃ ἐπισκόπους καὶ παρ' αὐτῶν ν' ἀπαιτῇ ἵνα διευθύνωσι τὰς δικαιοδοσίας αὐτῶν, πρὶν ἢ

(1) Αὐτῶν τὰς θέσεις 19—38.

λάβωσι τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἐδρας κανονικὴν ἐγκατάστασιν· ὅτι τὸ Κράτος δύναται νὰ θέτῃ εἰς ἀργίαν τοὺς ἐπισκόπους καὶ οὐδαμῶς ὑπογρεθῆται νὰ πείθῃται εἰς τὸν Ῥωμαῖον Ποντίφηκα ὡς πρὸς τὴν ἰδρυσὶν τῶν ἐπισκοπῶν καὶ ἐγκατάστασιν τῶν ἐπισκόπων· ὅτι ἡ κυβερνητικὴ Κράτους τινὸς δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας προσδιωρισμένον χρόνον τῆς ἡλικίας τῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ ν' ἀπαγορεύῃ τινὰ νὰ γένηται μοναχὸς ἄνευ τῆς ἀδείας αὐτῆς· ὅτι τὸ Κράτος δύναται νὰ προστατεύῃ τοὺς ἐκ τῶν μοναστηρίων ἀποσκιρτήσαντας καὶ παραβάντας τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν, ἔτι δὲ δύναται νὰ καταργήσῃ τὰ μοναχικὰ τάγματα καὶ νὰ δημεύσῃ τὴν περιουσίαν αὐτῶν· ὅτι οἱ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες οὐ μόνον δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ λύσει ζητημάτων τῆς δικαιοδοσίας ἢ γνώμῃ αὐτῶν ὑπερισχύει τῆς γνώμης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ Κράτους καὶ τὸ Κράτος ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. (1)

Οὕτω λοιπὸν πάπας Πίος ὁ Θ'. ὑπεστήριξε καὶ ἐξήπλωσε καὶ διὰ τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς καὶ τοῦ συλλάβου τὰς θεοκρατικὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαίωonos περὶ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, καθ' ἃς ἡ παπικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἐλευθέρη καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῶν Κρατῶν, δυναμένη ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτῶν ν' ἀνατρέφῃ τὰ τέκνα τῶν οἰκογενειῶν, νὰ διευθύνῃ τὴν τε ἐκκλησιαστικὴν καὶ δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, νὰ ἰδρῦῃ μοναχικὰ τάγματα, νὰ διαθέτῃ τὰς περιουσίας τῶν μοναστηρίων κατὰ τὸ δοκοῦν, νὰ δημοσιεύῃ ἐλευθέρως τοὺς νόμους αὐτῆς καὶ τέλος νὰ τιμωρῇ τοὺς παραβάτας αὐτῶν καὶ σωματικῶς, ὡς κοσμικὴν ἔχουσα ἐξουσίαν. (2) Οἱ Ἰησουῖται ἐκήρυττον ἐπὶ τοῦ πάπα τούτου μεγαλοφωνότερον τὴν τελευταίαν δι-

(1) Αὐτόθι τὰς θέσεις 39—55.

(2) Ὅρα τὴν 24 ἑσιν τοῦ συλλάβου, ἐν ἧ ὑπὸ τοῦ Πίου ἀναθεματίζονται οἱ ἰσχυριζόμενοι, ὅτι «Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.»

δασκαλίαν αὐτοῦ. Οὕτως λ. γ. ὁ Ἰησουΐτης Schrader ἔγραψεν, ὅτι «οὐ μόνον τὰ πνεύματα εἶναι ὑποτεταγμένα τῇ ἐξουσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.»⁽¹⁾ Σαφέστερον δ' ἕτερος Ἰησουΐτης Gerhard Scheemann ἔλεγεν, «ἐὰν ἡ Ἐκκλησία ἔχη ἐξωτερικὴν τινα δικαιοδοσίαν, δικαιούται νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ σωματικὰς ποινὰς καὶ τοὺς ἐνόχους νὰ στερῇ οὐ μόνον τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν..... Ἡ πρὸς τὰ ἐπίγεια ἀγάπη, ἡ παραβλάπτουσα τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡρισθείσαν τάξιν, δύναται φανερώς οὐχὶ διὰ μόνων πνευματικῶν τιμωριῶν, διὰ στερήσεως πνευματικῶν ἀγαθῶν, κραταιῶς νὰ κατασταλῇ καὶ ἀποκρουσθῇ. Ταῦτα δὲν ἰσχύουσι πολὺ. Ὅπως λοιπὸν ἡ τάξις διατηρῆται, τιμωρουμένου τοῦ θέλοντος νὰ παραβλάπτῃ αὐτὴν καὶ τοῦ ἐν τῷ ἀμαρτήματι ἐπιβοσκομένου, ἀνάγκη πᾶσα νὰ γίνηται χρῆσις καὶ σωματικῶν ἢ αἰσθητικῶν τιμωριῶν.»⁽²⁾ Ὡς τοιαῦται τιμωρίαι συντελοῦσαι εἰς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν προτείνονται ὑπὸ τοῦ Ἰησουΐτου τούτου εἰς χρηματικὰ ποινὰ, τὰ δεσμοτήρια, αἱ πληγαὶ καὶ αἱ ἐξορίαι.⁽³⁾

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, πάπας Πίος ὁ Θ'. καὶ οἱ Ἰησουΐται ἐζήτησαν νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεσαίωonos, καθ' ἣν οἱ μὲν τῶν αἰρετικῶν κατατρουχόμενοι ὑπὸ τοῦ παπισμοῦ ἠναγκάζοντο νὰ καταλιμπάνωσι τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν ἢ νὰ πωλῶσιν αὐτὰ ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος καὶ νὰ περιπλανῶνται μακρὰν τῆς φιλτάτης πατρίδος αὐτῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ κλίνωσι πρὸς τὴν κεφαλὴν, οἱ δὲ μένοντες ἐν αὐτῇ καὶ θερμῶς τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ λατρείας ὑπερασπιζόμενοι ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα, κακουχίας, ταλαιπωρίας, διωγμοὺς καὶ θανάτους. Οὐαὶ εἰς τὸ Κράτος ἐκεῖνο, ὅπερ ἐπὶ πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἤθελε τολμήσει νὰ ἐκδώσῃ νόμους ἀντιστρατευομένους πρὸς τοὺς νόμους

(1) Ὅρα τὸ σύγγραμμα «der Papst und das Concil» σελ. 11. ὅπερ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Janus ἐξέδωκαν μικρὸν πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Βατικανῆς συνόδου οἱ καθηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου J. Dollinger καὶ J. Huber.

(2) Αὐτόθι. (3) Αὐτόθι.

τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, διότι αὐτὸ μὲν κατεδικάζετο καὶ κατεκρίνετο, οἱ δὲ νόμοι αὐτοῦ ἐκηρύσσοντο ἀνόσιοι καὶ ἀποτρόπαιοι! Ὅτε δ' ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῆς Αὐστρίας ἀπεφασίσθη ἡ κατάργησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς συμβάσεως τῆς 18 Αὐγούστου 1855 καὶ ἐψηφίσθησαν ἐν αὐτῷ καὶ ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆ 25 Μαΐου 1868 οἱ νόμοι περὶ γάμου, σχολείων καὶ θρησκευμάτων, καθ' οὓς δὲ μὲν πολιτικὸς γάμος ἀποκαθίστατο, τὰ δὲ σχολεῖα ἀπηλλοκασσόντο τοῦ ζυγοῦ τῆς ἐκκλησίας, πάντα δὲ τὰ θρησκευόμενα ἐπύγχανον τῆς ἰσότητος, τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, τῆς ἐλευθερίας τῆς πίστεως, τῆς ἐλευθερίας τῆς λατρείας, τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, τότε πάπας Πίος ὁ Θ'. ἐν τινι προσφωνήσει (allocutio) γενομένῃ τῆ 22 Ἰουνίου 1868 ἐκήρυξε τοὺς νόμους τούτους πάντῃ ἀνόσιους καὶ ἀποτρόπαιους (nefandae sane abominabiles leges). (1) (ἔπεται συνέχεια)

ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ

ΥΠΟ ΙΑΤΡΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ. (2)

Υπάρχουσι πολλοὶ λόγοι δι' οὓς οἱ ἰατροὶ πρέπει νὰ ἔχωσι γνώμας ὁπωσοῦν διαφερούσας περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς νεολαίας, καὶ οὐχὶ ὅλως ὁμοίας ταῖς τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος πλείστων ἐκπαιδευτῶν. Ἡ τέχνη τοῦ ἰατροῦ βασιίζεται ὅλη ἐπὶ τῆς μελέτης τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος, τῆς γενέσεως, ἀναπτύξεως, προόδου, παρακμῆς καὶ θανάτου αὐτοῦ· ἅπαντα δὲ ἡ κατασκευὴ καὶ ἅπασαι αἱ

(1) Οἱ νόμοι οὗτοι εὐρίσκονται ἐν τῷ «Archiv für katholisches kirchenrecht» ὑπὸ Vering. Band 20 σελ. 157—168 πρὸς Joh. Delitzsch «das Lehrsystem der römischen kirche» erster Theil Gotha 1875 σελ. 284.

(2) Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ φιλοσοφικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Ἐδιμβούργου, μηνὶ Νοεμβρ. 1882 ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Θ. Σ. Κλούστωνα.